NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani vsak teden dvakrat, namreč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., scer 3 fl., za pol leta 2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI. V saboto 3. decembra 1853. *List 97.*

Voda, zrak, gorkota in svetloba,

poglavitni pripomočki kmetijstva.

Po Stöckhardtovih poljskih pridigah.

(Dalje.)

Zrak.

Kakor plajš obdaja zrak (sapa, ljuft) našo zemljo krog in krog; ta plajš se imenuje zračje (atmosfera), od kterega se misli, da seže blizo 10 milj nad zemljo.

Poglavitna dela zraka sta kislec (Sauerstoff) in gnjilec (Stickstoff); unega je v zraku ena petinka, tega štiri petinke; stanovitne primešanice zraka pa so: ogeljnokislina, vodena soparica in prah, kterih je manj ali več; celò malo je v zraku tudi amoniaka, solitarjeve kisline, kuhinske solí in še druzih drobcov. Ni se pa čuditi nad tem, da v zraku je toliko primešanic, ker vse, kar iz naše zemlje v podnebje puhtí in gori se praší, vse to ostane v zraku manj ali več časa.

Naj bolj imenitna za rastlinstvo pa je v zraku ogeljnokislina, ker ona večidel pripomore k živežu vsim rastlinam. Vsi zeleni sočnati deli rastlin, posebno perje, dihajo podnevi ogeljnokislino v-se, iz sebe pa dihajo kislec. V ogeljnokislini zapopadeno oglje (ogelc) ostane v rastlini, da ona napravlja različne dele iz njega. Rastline tedaj povračujejo zraku kislic, kterega mu dan na dan ljudjé in živina po dihanju jemljejo in kterega tudi po tem zgubiva, da vsaka stvar za gnjijenje, trohnjenje, sparstenenje in gorenje več ali manj kislica potrebuje; rastline pa pobirajo dan na dan tudi en del tiste ogeljnokisline, ki v zrak pride, po sopenju ljudí in žival in vsih ravno imenovanih prigodb.

Kislec zraka pa združen z vodo dela na zemlji vse tiste spremembe, ktere so kmetovavcu pod imenom gnjijenja in sparstenenja znane. Tudi koreninam vsih rastlin, ako hočejo zdrave ostati in krepko rasti, mora zmiraj nov kislec na pomoč priti. Zato je rastline okopavati, zemljo rahljati itd. tako dobro, ker po vsih teh delih se koreninam nov zrak podaja. Zato pojemlje rodovitnost na tacih zemljiših, ki imajo terdo skorjo,— zato se zboljšajo kmalo, ako se zrahlajo, kar se očitno vidi na njivah, kjer se koruza in repa prideluje. Tudi to, kar je v zraku amoniaka in solitarjeve kisline, je naravnost živež rastlinam, naj jim doide po perju ali po koreninah. Prosti gnjilec zraka tudi nekoliko oživlja rastline in zemljo, ali zadosto močen pa ni, da bi rastlinstvo priganjal k čversti rasti. Tudi ni dvomiti, da drobci prahú, ki so v zraku, bi celò nič ne pripomogli k rodovitnosti zemlje.

Čisto suh zrak pa ne tekne ne življenju živalskemu ne rastlinskemu; v zraku je tedaj zmiraj nekoliko vode v podobi soparjev, in ravno gorki zrak, ki se nam naj bolj suh zdí, ima vodenih delov več v sebi kakor merzli. Koliko pa zrak vodenega sprejeti zamore, se ravná po meri njegove gorkote. Po skušnjah je spričano, da 100 bokalov zraka zamore sprejeti

pri	20 stopinjah	gorkote	čez	2 bokala	vodenih	soparjev,
„	10	„	„	1 bokal	„	„
„	0 stopinji	„	„	pol bokala	„	„

in vendar ostane pri tolikšni meri vodene soparice zrak še zmiraj ne vidljiva stvar. Če pa pride v zrak s popisano gorkoto več vodenih soparjev, se loči vsa voda, kar je je odveč, v podobah vidljivih soparnih mehurčikov, ki postanejo oblaki in megle, ali celò dež, rôsa itd., ako se vodeni soparji zgostijo v kaplje.

Kako tečni so vodeni deli zraka rastlinam, se očitno vidi v sila gorkih tropiških deželah, v kterih nikoli nimajo dežja ali le redkokterikrat, in vendar rastejo rastline, — ravno to priča mah pod skalovjem in pečinami, ki tudi raste in vendar ga dež nikdar ne zmoči. Od kod omenjene rastline dobivajo potrebno vodo? Iz zraka jo serkajo.

Iz vsega tega, kar smo tukaj od zraka povedali, razvidi se očitno, da v zraku je vsakteri organski življej shranjen, ki ga rastline za rast svojo potrebujejo, ni tedaj po tem takem čuda, ako smo v stanu rastline tudi iz takega zemljiša na dan spraviti, na ktero ne pride nič živalskega ali rastlinskega gnoja. Če ima zemljiše le potrebno parst in dosti mokrote v sebi, zamorejo rastline živeti. Se vé da pa z golim življenjem rastlin kmetovavec ni zadovoljin; on hoče, da rastline mu krepko in plodno rastejo in zatega voljo tudi koreninam živalskega ali rastlinskega gnoja manjkati ne smé. Ko so pa rastline močnejši zrasle, bo močnejši steblo in perje tudi močnejši in obilniši serkalo potrebni živež iz zraka. (Dalje sledí.)

Potovanje po okrajnah natoroznanstva.

Žitni moli.

Kakošno nevarnost žuga v žitnicah žitni mol vsemu žitu, razun prosa, je znano vsacemu kmetovavcu. Vendar je natura te škodljive živalice ljudém večidel premalo znana, kar spričuje že to, da imamo v slovenskem jeziku le edíno besedo „žitni mol“ za dvé različne živali, ki delate v žitnih shrambah gospodarjem škodo.

Kakor se gosence spreminjajo, dokler poslednjič metulji iz njih ne sferčé, tako tudi žitni moli, in kakor so gosence požrešne, tako požrešni so tudi moli.

Rekli smo, da je ta žival dvojnega plemena: en žiten červ je bel, drugi černi. Beli žitni červ je majhna, pozneje rumena gosenčica z 8 pari nog, iz ktere se poslednjič mol izvalí (tinea granella). Černi žitni červ je pa červ brez nog in očí, ki se poslednjič v majhnega kebrička kostanjeve farbe, z dolgim vratom in rivčkom spremení, ki se žižek (calandria granaria) imenuje.

Beli žitni červ tičí iz začetka v žitnem zernu, pa ga objeda tudi od zunaj, eno zerno za drugem, posebno pšenico in rèž. Gosenca sprede nitko, in od tod pride, da več zern na tanki pajčevni visí, ktera ji služi, da ji ne uídejo zerna. Pozneje se spremení gosenca v izglodanem zernu v rujav mešiček (pupo), ali pa se tudi po stenah žitnice v ti podobi prime, in konec majnika pridejo pervi moli z belosivimi prednjimi peruticami na dan, ki se na soncu kakor srebro lesketajo in 4 ali 6 svitlorujavih velicih lís na sebi imajo; život in zadnje perute so belkasto-sive; — nekteri moli pa pridejo še le mesca malega serpana na dan. Če tedaj vidimo mesca maja, rožnika in malega serpana, posebno zvečer, obilo molov okoli ferfrati ali po stenah se obešati, moramo vediti, da to so stariši novih belih červov, ki se parijo in jajčika potem pokladajo na žitne zerna. Iz jajčikov se izvalijo červiči ali gosenčice; preden se male gosenčice v mešičke spremené, so sila nepokojne, lazijo sèmtertjè, in ker med tem niti predejo, zapredejo precej na debelo cele žitne kupe. To ubraniti, je treba žito pridno premetavati (obračati). Beli červ se vgnjezdi v vsako žito, in če rèží naj bolj škodje, izvira od tod, da se rèž naj dalje časa hranuje.

Zmleti poper ali sol prežene gosence belega mola. Tù in tam škropijo tla v žitnicah, preden žito va-nje spravljajo, z osoljeno vodo, in čez žito pokladajo v slani vodi namočene in potem sopet osušene rijuhe. Premetovati pa se mora žito ob pravem času, ne prepozno, kadar so zerna že zapredene ali celò že izvotljene. Se ne opravlja to pridno in ob pravem času, bo škoda veliko veči, kakor bi bil trud bil s premetovanjem.

Naj veči škodo pa dela černi žitni červ (žižek), to je, gori popisani kebriček, ki s svojim rivčikom na več krajih zrelo zerno prebada in v luknje spomlad jajčika poklada, iz kterih izleze bel červ z debelo rožnato glavo, ki se čedalje bolj v zerno vriva in v njem noter do lupine čisto vso moko izgloje. Ko iz červa zleze rivčast kebriček, tudi ta začnè žito jesti. 40 dní navadno preteče, da iz jajčika se naredí žižek, — po tem takem se napravi več novih zaleg skoz eno poletje, zlasti v gorkih krajih ali o stanovitno gorkih poletjih. Ona lež̀e okoli 150 jajčkov; v 2 zalegah se zamore zarediti 6000 kebričkov. Ta žival ima gorko rada in se spravi več pavcov globoko pod žitni kup, zato jo gospodar še le zapazi, ako globokeje žitni kup preiše in ne gleda le poverh. Kadar pa bolj merzlo prihaja, se skriva kebriček po špranjah díl in zidú, posebno rad pa poleg dimnikov, od kodar se spomladi spet vès požrešen nad žito podá.

Černi červ zmelje staro in novo pšenico in rèž tako, da ostanejo goli otrobi; vendar o tem je manj škodljiv kakor beli červ, da ne prepreže žita in mu zopernega duha ne zapustí. Ti kebrički živé radi skupej v veliki družini; menda jih gorkota vabi na tisto stran žitnice, kjer je bolj gorko. Za to je trebo žitnice pridno odperati, da se prevetrijo in shladijo, ker čisti zrak in hlad ali mraz ta merčes naj bolj zatare. Tudi je dobro spomladi in pa mesca malega serpana žito premetavati in okoli večih kupov manjši kupe napravljati, v ktere kebrički pobegnejo; ondi se dajo nabirati in po tem s kropom pokončati.

Kolombaške muhe.

Ko sem v 93. listu „Novíc“ od strupenih muh v Afriki bral, mi je na misel prišlo omeniti tudi Kolumbaških muh, ki so dostikrat človeku in živini zlo nevarne.

V Banatu, ne daleč od slovečih toplíc v Mehadii proti stari Oršovi, je v tamošnih gorah nek brezen, kteremu prebivavci Kolombač pravijo. Med ljudstvom tam še živí stara pravlica: da v tem breznu tisti zmaj ali drakon leží in gnjije, ki ga je sv. Juri premagal in pokončal, in da iz tega gnjilega trupla včasih izlezeje strupene muhe, ki se iz berloga vzdignjejo, na svetli dan pridejo in živino napadajo, pa tudi človeku ne prizanesó.

Leta 1829 sem priložnost imel nekoliko živih in več mertvih tacih muh viditi, ki mi jih je gosp. dr. Eurich, takratni vodja mestne bolnišnice v Temešvaru, blagovoljno pokazal. So pa te muhe dvojnega plemena. Ene so take, ki v zadnjem delu trupla želo imajo, s kterim pikajo in strup, ki je ondi shranjen, skoz votlo ost v rano ceplejo. Ta muha ni ravno tako nevarna, ker kamorkoli omagavši o letanju pade, pika tudi v terdo reč, si tako zlomi želo in potem pogine. Al gorjé, če jih več nad človeka ali žival plane! Je pa ta muha v vsem naši čbeli močno podobna, samo da je černo-rujave barve, krila so zlato-rumene; čutna rožička ji celò manjkata. Živí kakih 30 ur, ko je izlezla iz brezna, potem pogine.

Drugo pleme ima rivček, ki bôde, nad gobčikom, s kterim ráni in strup, ki je v nekem predalčiku v glavi shranjen, skoz rivček v rano pušča. Ta muha je veliko nevarniši od une, ker ona pred svojega rivčka ne zabode, dokler s svojima dolzima čutilama kakšne mehke reči ali živalske gorkote ne občuti. Ta muha je velikemu konjskemu brenceljnu zlo podobna in je debela ko naš trot. Krili ste ji temno-modri in svetli, zadnji del trupla je temno-rudeč; kader pa pogine, se vse v temnorujavo barvo spremení; očí ima velike, in glava je nekoliko dalji. Živí kakih 24 do 30 ur.

Nekdaj so mislili, da te dvé muhi ste le eno pleme: on pa ona, ali dr. Eurich je pri obéh plemenih dvojin spol najdel, ju tedaj ko dvojni različni muhi poterdil; vendar obé iz Kolombaškega brezna izvirate.

Primeri se, da teh muh včasih več let ni viditi; včasih pa po tri in še več let zaporedoma pridejo. Le toliko so pastirji zapazili, ki so včasih blízo brezna pasli, da tisto leto, kader pridejo, se grozen šum v berlogu sliši, kakor da bi več tisuč rojev čbel v votlini bilo, in gotovo potem v malo dnevih zletijo na dan in jih je toliko, da četert ure daleč ko oblaki sonce zakrivajo. Gorjé potem živini in človeku, ako izhodnik ali jug vleče, ker se po celi okolici in še v banaško planjavo razprostirijo, in kar je živega, opikajo. Kader pa zahodnik ali sever pišeta, so tamošni prebivavci jako veseli, ker ona celo trumo v neobljudne planine, kjer v boju med sabo poginejo, ali pa do Donave ženeta, da celi roj v vodo pocepa. Da na svitlem dnevu se ne pojajo, je dokazano; tedaj je verjetno, da svojo jajčjo zalogo v votlinah pustijo, iz kterih se še le v več letih muhe izvalijo. Gotovo je, da okoli srede malega serpana se prikažejo.

Serčni možjé so se že na vervih v brezno spustili, ali ko so kakšnih 6 sežnjev globoko prišli, so jim svetilnice ugasnile in zrak je tako zadušljiv bil, da si niso upali naprej. Vse kar ti možjé povedati vedó, je, da so doli grozen šum slišali — menda od vode, ker so take muhe tudi iz neke luknje skalnatega otokca na Donavi prišle, kar priča, da struga Donave mora s tim berlogom v dotiki biti, akoravno je poldruge uro od nje oddaljen.

Ondašnji prebivavci imajo vedno velike kupe slame na več krajih napravljene, da jih hitro zasmodijo, kader se ti merčesi prikažejo, ktere dim pomorí, ali gorjé celi okolici, ako jih spregledajo. Tudi so poskušali brezna luknjo zazidati, ali luknja je preširoka, meri čez 50 sežnjev v okrožju.

Strašno smerdé te muhe, kadar jih je veliko mertvih na kupu; za veliko škodo, ktero napravljajo, so nazadnje dober gnoj zemljišem. B—k.

Starozgodovinski pomenki.

BRAHM,

nar višje božanstvo Indov in njegovi sledi na indo-slovenskih spomenicih.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Hočemo zdaj po kamnatih spominkih gledati, kaj vse na vero edinega boga kaže.

Med jezero priimeni naj višjega boga Brahma-Bhagavata so bile sledeče nar bolje navadne [1]):

1. Abaricedi, nepopisljiv.
2. Advaja, nedvoji, ki nima drugega sebi enacega.
3. Ananda, Anadi, brezkončni, brez početka.

Od tega priimena so stari Panonci in Norčani vzeli imeni CANTIVS, CANTIANVS [2]), ktera skoro na vsakem rimskem kamnu najdemo. Korenika je kon, v starem noriškem jeziku kan, od kodar konc, kanc. Cantius ni druga kakor polatinčeni sklon.

Kar visokoučeni Jakob Grimm o polatinčenih nemških imenih na rimskih spominkih pravi, to tudi veljá od slavenskih. Govorí pa ostroumni nemški jezikoslovec sledeče besede: „Napačno je se opirati na to, da nemške besede so bile od Rimcov popačene (entstellt) in njih latinski izreki prisposobljene (bequemt), — le končnice so polatinčene, pa vselej le s pametnim ozirom na podobnost (analogio) obéh jezikov“. [3]).

Imeni Cantius, Cantianus najdemo pogostoma v latinščino prestavljene in sicer v FINITVS [4]). Ne samo Indi, temoč tudi stari Slovenci so na vso moč poštovali svoje božanstva [5]); lahko si tedaj razjasnimo: zakaj se stari Slovenec ni prederznul svojemu otroku dati imena „Neskončnega“ — „Infiniti“, in zakaj je rajši ga imenoval Kanciana, Kancia — Kančnega — Končnega — Finitus. Ker Anandi, Anadi — Neskončni je samo Bhagavat — bog.

4. Ašariri, breztelesni.
5. Atma, Bramatma, Pramatma, Mahatma, to je, Duh, Praduh (Urgeist), Veliki duh.

Po tih priimenih najdemo več lastnih imen na rimsko-slovenskih kamnih pod raznimi oblikami, postavim: DIODVMENIANVS [6]), DIMIANVS [7]), DVMNIANVS itd., to je, Bogoduh, ali Bogodum, — Dumni od staroslovenskega glagola dunoti, dihati, spirare, duma, spiritus, duh, dumati, putare, misliti. Slovenskosti teh imen nemore nikdo tajiti. Večkrat smo brali imena Dumenianus v klasikih in smo terdno verjeli, da drugači nemore biti, kakor da so latinska. Še gotovo se znajdejo med Slovenci takošni ostareli historiki, kterim se neverjetno zdí, da so Slovenci že ob času Rimljanov stanovali, kjer zdaj stanujejo, in kteri ne verjamejo, da so to samo polatinčena imena. Takšnim hočemo namesto svoje poterdbe besede visokoučenega Nemca, profesorja in dvorskega svetovavca Karla Zella, kteri je letos predsednik bil na občinskem Dunajskem zboru katoliških družtev, o pomenu imen na rimskih kamnih navoditi. Izverstni katoličan in izpraševavec starorimskega bogoslovja in ostroumni poznatelj rimske epigrafike tako govorí:

„Imena tacih oséb, ki po narodnosti svoji niso bili ne Rimci ne Gerki, in ki se najdejo na rimskih spominkih, so scer večidel latinske, ker tisti izmed njih, ki so rimsko deržavljansko pravo prejemali, so tudi rimske imena imeli. Vendar se je pri vsem tem velika množica ptujih imen na rimskih spominkih ohranila, ktere so za znanstvo tistih ptujih jezikov prevažen pa na vse straní še premalo obrajtan izvir. Te ptuje imena so po rimskem ušesu, po rimskem jeziku spremenjene in po latinskih sklonih zavíte, al tudi v teh oblikah dostojno kažejo: od kod da izvirajo“ [1]). (Dalje sledí.)

Ozir po svetu.

Turki,

njih šege in navade, njih vera in deželska osnova s popisom njih perve domovíne.

Turški narod ima v vsem toliko posebnost, da je gotovo za vsacega človeka mikavno pogledati v življenje tega ljudstva, ki je pred malo stoletji še strahovalo tri dele sveta, ki pa je o teku časa tako zgubilo vso svojo moč, da se mu že veliko let prerokuje konec v Europi, in ki ravno sedaj v vojski zoper Rusa vse svoje žile napenja pokazati svetu, da mu ni še zadnja ura bíla.

O tacih prigodbah, kadar stopi kteri koli narod na očitno gledišče sveta, je vselej naj bolj mikavno učiti se krajopisja, pa tudi zgodovine in življenja dotičnega ljudstva; ni tedaj čuda, da o tacih okoljšinah izhajajo zemljovidi in bukve na dan, ki popisujejo kraje, kamor svet kakor na veliko gledišče gleda, in pa ljudstvo, kí je stopilo na oder take igre.

Turška dežela je dandanašnji to gledišče. Poglejmo tjè!

Turki, po svojem prededu Turk-u tako klicani, imajo več imen. Imenujejo jih Mohamedane po začetniku njih vere Mohamedu, — Saracene po mestu Saracca, ktero je Mohamed premagal, — Musulane (Muselmänner) po mestu Musul, ktero so si po hudi bitvi prisvojili, — Otomane, Osmane ali Osmanle po Osmanu, ki je prav za prav ustanovil turško carstvo. Naj ljubši ime jim je Osmani.

Čeravno se turški narod prišteva naj starejim ljudstvom sveta, se začetek Turčije navadno šteje po zmagi Carigrada (Konštantinopla) v letu 1453. Ta zmaga europejskega glavnega mesta je bila tako rekoč osnova osmanskega carstva v Europi.

Pravlica pravi, da očák tega znaminitega ljudstva je bil Turk, ki je živel ob času Abrahama. Po zgodovinskih spričbah pa so Turki pod tem imenom še le po Kristusovem rojstvu znani bili.

Sila velike rodovitne stepe v visoki Azii, ki se Turkistan imenujejo, bili so nek pervotni kraji Turkov, odkodar so se dalje razširjevali.

Kakor Perzi in druge aziatke ljudstva bili so tudi Turki izzačetka pagani (ajdi), še le več sto let po Mohamedu, v letu 960 po Kristusu, je Salur, tadajni glavár Turkov, z več jezeri turških rodovin k Izlamu (veri) pristopil in svojo verno množico, v razloček z drugimi nespreobernjenimi, imenoval Turkomane. Ko so se pozneje preseljevati začeli in se deloma vselili v

---

[1]) Asiatic. Research. I. str. 244 itd. — [2]) Muhar: Gesch. der Stei. I. 396 in na drugih mestih. — [3]) Jakob Grimm: Deutsche Grammatik I. str. XL. itd. — [4]) Muhar: I. 387, in na drugih mestih. — [5]) Paullin: Systema Brahm. str. 30. Wiese: Indien II. Ab. II. str. 29. Luden's Gesch. der Teutschen. Band 14. K. 11. str. 471. — [6]) Ankershofen 494. — [7]) Muhar 416 in na drugih mestih.

[1]) Handbuch der römisch. Epigraphik von Prof. Karl Zelle II. str. 127.

zahodnji Armenii, deloma pa na izhodnem bregu kaspiškega morja, klicali so se uni zahodne, ti pa izhodne Turkomane. Njih naselbine še dandanašnji se imenujejo turkomanska dežela.

Že zgodaj se je zbudil v Turkomanih duh vojske in poželenje pridobiti si več sveta po zmagi in ropu.

Že v letu 1263 so začeli Turki v Europi se naselovati, in ker so gerški carji ob razpertijah svojih lastnih dežel Turke večkrat na pomoč klicali, so izbudili v njih slo po posestvi gerškega carstva, ktero so si Turki tolažili z mnogimi kervoločnimi napadi in srečnimi bitvami, dokler so po zmagi 29. maja 1453 pod Mahomedom II. celò Carigrad zmagali, na razvalinah gerškega carstva turško v Europi ustanovili in polluno na mesto sv. križa na cerkve postavili.

Ker namen naš ni ne zgodovine turškega carstva, ne njih divje sile v vojskah, ne njih kervoločnih zmag popisovati, ki živé še v pesmih in pripovestih ljudskih, se obernemo k popisu njih deržavne osnove, njih vere in njih šeg in navad, ki so tako razločne od vsih druzih ljudstev, da so popisa vredne. (Dalje sledí.)

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Zagreba. „Neven“ očitaje „Novícam“, da so vzele v list svoj oster članek o Stanko Vrazovi zapuščini, oponaša jim pri ti priliki, da so prederznile se že mnogokrat spušati se „v domače prepirke i domače stvarí, o kojih ne samo da ništa neznajo, nego ni nemožejo znati“. Temu le to odgovorimo, da „Novíce“ niso nikdar spisovale dopisov iz Zagreba v Ljubljani, da dopisnikom našim so tedaj „domače stvarí“ ravno tako znane bile, kakor „Nevenu“ in da dopisniki naši niso nič manj iskreni rodoljubi kakor njegovi. Da so ti dopisi včasih navskriž bili z „Nevenom“, je naključba občinska, ker nikdar vsih glav ne bomo spravili pod en klobuk. Prečudno pa je, in le veliki osétnosti neznanega gosp. zagovornika moramo pripisati, ako pravi, da „Novíce“ černijo celo sl. „matico“, ker eden njenih rojakov graja eno početje njeno: namreč prenizko cenenje Stanko Vrazove zapuščine. „Novíce“ so že zdavnej pred kakor „Neven“ spoznale in dostikrat očitno izgovorile velike zasluge sl. matice ilirske; ako so tedaj vzele tisti članek o Stanko Vrazovi zapuščini v list svoj, so, nedotaknivši se vsega druzega slavnega početja, storile to le, ker po tolikšnem glasu, ki razlegal se je ravno v Zagrebških časnikih o „dragoceni“ zapuščini Vrazovi, se tudi nam je nedohitno zdelo, slišati od bornih 50 forintov! Varno je tedaj o javnih razglasih vselej „na zadnja kola paziti“. Ko bi se bilo to že zdavnej razglasilo, kar nam je „Neven“ zdaj točno naznanil, „da med Vrazovimi rokopisi je le malo popolnoma izdelanih in tacih rečí, ki še niso tiskane bile in da bi en človek celo leto dosto opraviti imel, da bi te odlomke le nekoliko vredil, ker mnogo je početega, malo nastavljenega in nič doveršenega“,— morebiti bi se ne bil zoper prenizko cenitev nihče oglasil, ker se vé, da za slavensko slovstvo ni še nastopila „zlata doba“. —

Iz Ljubljane. Namesto torka in petka dopoldne so preložili gosp. prof. Metelko nauk staroslovenščine na sredo in saboto popoldne od 1. do 2. Začeli so v sredo, in veselo je slišati, da okoli 80 učencov imajo. — Te dní je obiskal Zagrebški banski svetovavec žl. gosp. Ozegović med drugimi občinskimi napravami tudi našo podkovijsko in živinozdravilsko učilnico, ker tudi v Zagrebu mislijo ustanoviti enako učilišče.

Novičar iz mnogih krajev.

C. k. ministerstvo kupčije je razglasilo, da vožnína za žito na cesarskih železnicah se je od začetka tega do konca prihodnjega mesca od enega krajcarja na 3 vinarje za cent in miljo znižala. — V Benetkah je vse polno bark s pšenico in režjo. — Mesca septembra se je na ces. železnicah peljalo 286.614 ljudí in 2 miliona in 478.870 centov blaga; dohodki iz te vožníne so bili 1 mil. in 197.752 fl. — Po poštnih markah prodanih za časnike se je prerajtalo, da v našem cesarstvu na leto izhaja 18 milionov listov austrianskih časnikov. — Pretekli teden je spet 223 Austriancov, večidel Čehov, šlo čez Berolin v Brem, odkodar se bojo podali v Ameriko. — Žalostne razpertije, ki so se pred nekimi tedni naključile na Badenskem med nadškofom katoliškim v Frajburgu in ondašnjo vlado, se bojo po poslednjih novicah kmalo poravnale; posrednik bo kardinal Viale Prelà, papežev poročnik pri austrianski vladi na Dunaji. — 28. p. m. se je začel deržavni zbor v Berolinu; poslanci so bili nagovorjeni s kraljevim ogovorom, v kterem je gledé na turško-rusovski razpor rečeno bilo, da še zmiraj se je nadjati, da iz tega razpertja se ne bo vnela vesoljna vojska; ako bi se pa to vender utegnilo primeriti, bo Prusia že vedila, kaj ima storiti. — Pod predsedništvom kraljice je ministerstvo angležko te dní sklenilo, naj se deržavni zbor še odloží do 3. januara. — Vojska, ki je poslednji čas na Turškem nekoliko potihnila, žuga ob kratkem se iznovega hudo vneti, ker 3. kardelu rusovske armade pod poveljstvom Osten-Sakena je ukazano bilo, hitro marširati v Valahijo; 26. p. m. je došel poveljnik rusovske armade Gorčakov v Giurgevo, ogledat ondašnjo armado ali, kakor nekteri pravijo, jo peljati čez Donavo; Turki so hipoma zapustili otok Mokan in zavernili se proti Ruščuku; v Kalafatu se še terdno deržé; scer so skušali ponoči od 25. do 26. p. m. vnovič se pooblastiti poleg Giurgeva ležečih Donavskih otokov, pa Rusi so jih spet pognali. Nasproti pa so Rusi v Azii spet hotli vzeti terdnjavo sv. Nikolaja, pa Turki so jih spet zmagali. Obé vladi vse svoje žile napenjate za srečno vojsko, in bere se, da vsa armada, ki jo ima rusovska vlada na Poljskem, ima podati se k Donavski armadi, kakor tudi Turk zmiraj več vojakov nabera; turška armada potrebuje za živež vsak dan poldrugi milion piastrov (piaster je nekaj čez 5 kr.) Novi francozki poslanec general Baraguey je rekel sultanu, da francozka vlada želí pomirjenje pa samostojno Turčijo. Knez serbski je odpisal sam sultanu, da ne vleče na nobeno stran, da tedaj serbska vlada ne bo terpela, da bi ktera koli armada čez mejo serbsko segla.

Strah za strah.

Teríce pridne o polnoči
Začnéjo lan že treti;
Al mnogokrat fantini
Nagajajo, in jih hudobno
Clo tudi strašijo.

Godí nekdaj se na Koroškem,
Da strašit če teríce
Nek mlinar. — Se napači
Kot smert, in šema tiho stopi
V terivnici v kot.

Postrašití teríce hoče
Tud nek kovač, in dela
Se šemast za hudiča.
Namazan in rogljat postavi
Še on se v drugi kot.

Brez vedenja od eden druz'ga
In vsak v svojem koti
Stojita kot na straži. —
Ko gospodar pa tje prisveti,
Se šemi vgledate.

Grozno hudič se smerti vstraši
In smert tako hudiča,
Da vsak v svojem koti
Oterpne, in stermí ves plašen,
Da pamet clo zgubi.

Do zadnje zdelo se kovaču:
Da suha smert mu žuga;
In mlinarju se zdelo:
Hudiča pred seboj da vidi —
Dokler da umerla sta.

J. Hašnik.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*